

Каплінський В. В. Авторська технологія реалізації освітнього потенціалу відеоситуацій в процесі загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя / В. В. Каплінський // Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет – конференції (м. Вінниця, 29-30 листопада 2017р.). – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2017. С. 55-58 (0,25 д. а.)

**АВТОСЬКА ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ВІДЕОСИТУАЦІЙ В ПРОЦЕСІ
ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ**

Каплінський В. В.

Постановка проблеми. Вплив на емоційно-ціннісну сферу особистості важливо здійснювати не лише у процесі власне виховання, а й в процесі навчання з його багатим виховним потенціалом. Механізм навчання не завжди вдається успішно «запустити», особливо в ситуаціях першої зустрічі з учнями під час випробовування нового педагога. Чи не приховується *пусковий механізм* навчання в здатності вчителя в таких випадках впливати саме на емоційно-ціннісну сферу особистості? На це питання майбутні вчителі отримують відповідь при вивченні розділу педагогіки «Теорія виховання», зокрема теми «Методи і прийоми виховання». Як правило, ця тема вивчається лише в контексті «чистого» виховання, тобто виховання у вузькому розумінні, в той час коли володіти методами і прийомами виховання необхідно і досить важливо при організації процесу навчання, спрямованого на розвиток інструментальної сфери особистості, що включає знання, уміння і навички.

Мета нашого науково-практичного повідомлення полягає в розкритті ролі методів і прийомів виховання при організації навчального процесу на основі відеоситуацій.

Виклад основного матеріалу. Східна мудрість гласить: «Майстер не вчить, а створює ситуації». Саме з досить повчальної, цікавої та інтригуючої

ситуації розпочинається лекція з педагогіки на тему «Методи та прийоми виховання». Перед оголошенням нової теми викладач транслює відеоситуацію з сучасного американського художнього фільму «Імператорський клуб», яка реалізує не лише ілюстративну функцію, а містить у собі багатий пізнавально-освітній, мотивуючий, розвивальний і виховний потенціал.

В престижному історичному коледжі працює чудовий учитель історії, ерудит, професіонал, майстер своєї справи. Учні його люблять, поважають, мають високий рівень знань з провідної дисципліни цього спеціалізованого освітнього закладу. На початку навчального року випускний клас, в якому навчаються лише хлопці, поповнюється новеньким учнем-мажором. Ставши неформальним лідером, він «збиває хлопців з толку», відволікаючи їх від домінуючого виду діяльності – навчання. Одного разу парубок підмовляє однокласників всім разом одночасно і голосно плеснути в долоні в той час, коли вчитель зайнятий написанням діаграми на дошці.

Урок, який так організовано і цікаво розпочався, раптово призупинився. Настала напружена пауза. Всі в очікуванні реакції педагога. Що робити? Яким чином педагогічно грамотно подолати перешкоду і знову «запустити» навчальний процес, який так вдало розпочався? Щоб відновити результативність навчання, яке щойно призупинилось, необхідно перш за все здійснити ефективний виховний вплив на мотиваційно-ціннісну сферу особистості. А це буде під силу лише тому вчителю, який добре володітиме матеріалом теми, до вивчення якої ми приступаємо на сьогоднішній лекції. Так звертається викладач педагогіки до студентів, пропонуючи записати тему лекції «Методи і прийоми виховання» і знову повертаючи їхню увагу до цікавих подій, які відбуваються на екрані. Ця ситуація переконує у необхідності чіткого розмежування навчання і виховання у вузькому розумінні не лише в теоретичному, а й в практичному контексті. Щоб подолати перешкоду і створити сприятливі умови для ще більш продуктивного процесу навчання, потрібен результативний виховний акт. Як

себе повести далі вчителю, щоб, *по-перше*, зняти проблему, *по-друге*, відбити і зруйнувати бажання хлопця вести так себе й далі, створюючи подальші бар'єри, *по-третє*, дескредитувати, знецінити в очах однокласників і в його власних очах негативну поведінку?

Вчитель, приголомшений тим, що сталося, не відразу повернувся обличчям до класу. Учні в очікуванні реакції затаїли подих. Повернувшись і здогадавшись, чия це робота, вчитель сказав: «Белл, прошу вас вийти до дошки». Засунувши руки в кишені, гордовито ухмиляючись, учень з викликом на обличчі перевальцем вийшов на середину класу.

- *Чи не могли би ви дописати діаграму замість мене на дошці, Белл?*
(В класі знову запанувала тиша. Всі в напруженні). Я зупинився на прізвищі Октавій. Як його звати? Знайте, що навіть мухам у цьому класі знайома відповідь.

- *Імператор(послідувала цинічна відповідь хлопця) .*
- *Так, (іронічно відреагував педагог). Потрудіться назвати всіх наступних імператорів по черзі. Їх було сорок.*

Далі події стали розгортатись ще напруженіше і гостріше...

- *Я знаю лише сім.*
- *Дуже добре. Назвіть.*
- *Енікус, Бенікус, Рябікус, Жабікус, Фунтікус, Шпунтікус.*

Тиша і здивування учнів переросли у сміх. Задоволений витівкою хлопець почав моргати однокласникам, мовляв: «Як я вам? Красавчик?!».

- *А якщо серйозно? Ви б могли назвати хоча б одного?*
- *Я знаю трьох (продовжив нагліти хлопець).*
- *Добре.*
- *Джон, Холл, Рінгер і Джорж.*

Студенти в аудиторії не менш напружені, ніж вчитель на екрані. Викладач продовжує аналіз відеоситуації, акцентуючи увагу на важливості володіння способами впливу на мотиваційно-ціннісну сферу особистості. Процес навчання знову пригальмовано. Лише якісний виховний вплив на свідомість та поведінку хлопця може стати його подальшим пусковим механізмом. Що ж для цього необхідно? Зауважимо, що вчитель-предметник – лише частина

вчителя. Так званий чистий спеціаліст – завжди людина обмежена. Справжній спеціаліст той, який виходить за рамки свого предмета у світ, у життя, оволодіває секретами виховного впливу.

Зверніть увагу: вчитель зараз обере цікаву і досить ефективну «зброю» впливу на свідомість учня – афоризм і влучить в десятку. Це і нас вчить тому, що для ефективного переконування майбутньому педагогу необхідно постійно поповнювати ресурсну базу своєї пам'яті, окрім іншого, афоризмами, які також можуть бути досить ефективними засобами впливу.

«Містер Белл, – зразу ж відреагував учитель, – ось вам моє попередження. Як сказав одного разу великий Арістофан: «Молодість старіє, а зрілість дозріває; невігластво можна навчити, а п'янство отрезвити. А от дурість (глупота) залишається в людині назавжди». На початку цієї фрази задоволений собою учень ще продовжував моргати однокласникам. Під її кінець його мажорний настрій зразу ж змінився на мінор, сміливість і бахвальство перейшли в розгубленість. І в очах і на обличчі відчутно відобразилась поразка. Афоризм при майстерному його комунікативному забезпеченні влучив в десятку. Учні оцінили блискучий педагогічний хід учителя. На їхніх обличчях виникло захоплення педагогом, повага до нього. Ці зміни засвідчили про те, що учні стали на бік педагога, який по суті щойно «опустив» хлопця. Явно стали відчутними блискуча перемога вчителя, поразка учня і прозріння його однокласників. Після напруженої паузи для підсилення виховного впливу вчитель звертається до прийому контрасту: «Джентельмени! Попрошу вас назвати імператорів, дотримуючись хронології». Учні хором злагоджено стали називати імператорів: «Тіберій, Калігула, Клавдій, Нерон, Гальба, Отто, Вітелій, Віспасіан, Тім, Доміцій, Нерва, Троян, Адріан, Марк Аврелій...». «Дякую вам, – сказав задоволений, але стриманий у своїх емоціях вчитель. – Сідайте, містер Белл». Приголомшеним хлопцем опустив очі додола, відчувши поразку.

Використавши прийом контрасту вчитель натякнув хлопцю: «Порівняй свою примітивну, клоунську поведінку з тими цінностями, якими володіють

твої однокласники. Твоя банальна витівка навіть не падає їм в долю. Щойно вони проявили рівень знань і опустили тебе, дискредитувавши твою дешеvu, нічого не варту поведінку, з якої в кінці-кінців вийшов пшик, лопнув мильний пузир. Тобі від цього самому стало неприємно».

До подібних відеоситуацій ми звертаємось постійно, оскільки вони, *по-перше*, «оживлюють» теоретичні положення й сприяють миттєвому включенню теоретичних знань «в роботу»; *по-друге*, забезпечують інтерес до дисциплін педагогічного циклу і переконують у необхідності оволодіння теоретичними знаннями для вирішення практичних завдань; *по-третє*, знайомлять з живими зразками організації педагогічного процесу та кращим досвідом педагогічної діяльності вчителів; *по-четверте*, спонукають до самооцінки та самоаналізу, вияву власних помилок та недоліків на підставі зіставлення власних рішень з рішеннями, запропонованими у відеофрагментах.

Висновки. Досвід засвідчує, що використання відеофрагментів на лекціях, практичних та лабораторних заняттях з дисциплін педагогічного циклу є продуктивним і ефективним. Однак це стає можливим лише за наступних умов: 1) коли відеофрагмент є адекватним теоретичному положенню, недвозначним, коротким, тобто доведеним до розміру ідеї, яку він ілюструє, звільненим від зайвої інформації, яка відволікає й ускладнює усвідомлення тієї чи іншої ідеї; 2) коли відеофрагмент є цікавим, несе в собі ефект новизни і відображає реалії життя; 3) коли відеофрагмент є носієм не лише пізнавального, а й виховного потенціалу; 4) при відповідній установці та комунікативному забезпеченні використання відеофрагменту.

Література.

1. Каплінський В. В. Застосування інноваційних педагогічних технологій при викладанні дисциплін педагогічного циклу (з власного досвіду роботи) / В. В. Каплінський // Наукові зап. ВДПУ ім. М.Коцюбинського. Сер.: педагогіка і психологія. Вип. 41. – Вінниця :ТОВ Нілан ЛТД, 2014. – С. 32 - 38
2. Lazarenko N. I. Higher Education in Ukraine: Ensuring the Quality of Education / N. I. Lazarenko, V. V. Kaplinski // International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in

the field of pedagogy, psychology and social sciences: Conference Proceedings, December 28-29, 2016. Kielce: Holy Cross University. P.98-101